

УДК 65.06:614.89

В. С. Шевцова¹, Б. К. Еңсенбаев², А. Б. Исаханова¹

¹Сәулет және құрылыс институты, Сәтбаев Университеті, Алматы, Қазақстан

²ҚР Төтенше жағдайлар министрлігінің «Азаматтық қорғау саласындағы ғылыми-зерттеу, оқыту және білім беру ұлттық орталығы», Алматы, Қазақстан

ЗИЯНДЫ ЖҰМЫСТАРМЕН АЙНАЛЫСАТЫН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ЖЕКЕ ҚОРҒАНУ ҚҰРАЛДАРЫМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Аңдатпа. Жұмыста жеке қорғаныс құралдарын берудің «тізімдік» тәсілінен халықаралық тәжірибеде қолданылатынға көшуді негіздеу үшін Еуропалық Одақ, АҚШ, Канада, Ресей Федерациясы елдерінің мысалында нормативтік-құқықтық реттеудің халықаралық аспектісінде өнеркәсіптік кәсіпорында жеке қорғаныс құралдары қамтамасыз етудегі тәуекелге бағдарланған тәсілдің ерекшелігі қарастырылады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында өнеркәсіптік қауіпсіздік пен еңбекті қорғауды қамтамасыз ету мақсатында белгіленген нормалар негізінде жеке қорғану құралдарын беруге қатаң регламенттелген тәсіл қолданылады. Пандемия кезіндегі жаппай жұқтыру жағдайлары тәуекелдің сипатын, оның ішінде кәсіби сипатын ескермей, қолданылатын нормативтік тәсілдің тиімсіздігін көрсетті. Сондықтан бұл бағытта қауіпті өндірістік объектілерде, әсіресе зиянды еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлердің кәсіби тәуекелін ескере отырып, жаңа тәсілдерді ғылыми негіздеу қажеттілігі туындайды. Халықаралық және отандық құқықтық нормаларды шолу барысында айырмашылықтардың негізгі сәттері, атап айтқанда, қызметкерлердің өнеркәсіптік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі қазіргі заманғы және қазіргі заманғы трендтер мен шындықтарға жауап беретін жеке қорғаныс құралдарын беру кезінде тәуекелге бағдарланған тәсілді қолдану анықталды.

Түйінді сөздер: кәсіби тәуекел, өнеркәсіптік қауіпсіздік, жеке қорғаныс құралдары, жеке қорғаныс құралдары қамтамасыз ету механизмі.

Кіріспе. Қауіпті және зиянды өндірістік факторлар мен олардың әсер ету тәуекелдерін өнеркәсіптік қауіпсіздік және еңбекті қорғау мамандары мұқият және қатаң ғылыми негізде зерттеді, денсаулықтың зақымдану қаупі – еңбек гигиенасы және медицина мамандары, еңбекке жарамсыздықтың кәсіби тәуекелдері – мемлекеттік органдар мен статистика мамандары.

Қызметкерлердің өндірістік жарақаттануын қысқарту жөніндегі алдын- алу шаралары мақсатында, әдетте, екі байланысты шекара келтіруге болады. Біріншісі – өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы әртүрлі іс – шаралар арқылы жұмысшылардың денсаулығын қорғау жөніндегі іс-шаралар, екіншісі-жарақаттан немесе өлімнен құтқаратын жеке қорғаныс құралдары (ЖҚК) [1].

Қазіргі әлемде жеке қорғаныс құралдарының алуан түрлілігі қолданылады, сонымен қатар бірқатар елдерде оларды қолдану әртүрлі заңдармен, ережелермен, Стандарттармен және сертификаттармен реттеледі.

Халықаралық стандарттарды әзірлеумен, оларға нұсқаулықтар жасаумен айналысатын әлемдегі ең ірі ұйым-Халықаралық стандарттау ұйымы (ISO халықаралық қысқартуы ресми түрде қабылданды) [2]. 1946 жылы құрылған, 25 ел

өкілдерінің пікірлерін біріктірген тәуелсіз бірлестік. Бірлестіктің құрамы 250 техникалық комитеттерден тұрады, олардың әрқайсысы белгілі бір салаға жетекшілік етеді. Ұйымның міндеті-қажетті ақпаратты қажетті мөлшерде ұсына отырып, стандарттау тақырыбына қоғамның қызығушылығын арттыру.

IEC (Халықаралық электротехникалық комиссия) – электрлік, электронды және одақтас технологияларды стандарттау ұйымы, 170 елді біріктіреді және 20 000-нан астам сарапшылар IEC жаһандық платформасында өнімдердің барлық жерде бір-бірімен қауіпсіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін ынтымақтасады. IEC-барлық электр, электронды және онымен байланысты технологияларды, құрылғылар мен жүйелерді қоса алғанда, бүкіл энергетикалық тізбек үшін халықаралық стандарттарды дайындайтын және жариялайтын әлемдегі жетекші ұйым [3].

Экономикалық және саяси бірлестік 27 еуропалық мемлекетті құрайтын Еуропалық Одақ (ЕО) елдерінде 2016 ж. 21.04.2016 ж. күшіне енген "жеке қорғану құралдары туралы және Еэ 89/686 директивасының күшін жою туралы" Еуропалық Парламент пен Еуропалық Одақ Кеңесінің 2016/03.09. 425 регламенті қабылданды, ол ЖҚҚ-ның барлық түрлеріне қолданылады. Оларды қарулы күштер және басқа ережелермен реттелетіндер пайдаланады (мысалы, теңіз кемелеріндегі ЖҚҚ, мотоцикл шлемдері және т.б.).

Талқылау. Әр түрлі елдердегі бір компанияның еңбек жағдайлары әр түрлі болуы мүмкін. Еңбек жағдайларына өндірістік (жұмыс) орта, технологиялық жарақтандыру, еңбек процесі, климат және т.б. факторлардың жиынтығы әсер етуі мүмкін, бұл адамның жұмыс қабілеттілігі мен денсаулығына әсер етеді.

Ұқсас учаскелер немесе құрылымдық бөлімшелер арасында әрқашан шамалы айырмашылықтар бар. Сондықтан жергілікті жердегі басшылар ЖҚҚ санын және олардың ассортиментін өз қызметкерлеріне қызмет ету мерзімі мен пайдалану ыңғайлылығын ескере отырып дербес анықтайды.

Мысалы, ЕО елдеріндегі жұмыс берушілер ЖҚҚ түрлерін және оларды пайдалану мерзімдерін климат, кәсіпорынның технологиялық жабдықталуы және сол сияқтылар сияқты жергілікті ерекше жағдайларды ескере отырып дербес анықтайды, сондай-ақ тәуекелдерді бағалауды жүргізеді, қызметкерлердің денсаулығына қауіптерді бағалайды. Шағын ЖҚҚ (құлаққаптар, көзілдіріктер, шаңға қарсы респираторлар сияқты тез жұмсалатын) үшін Vending Box автоматтары – тәулік бойы жұмыс істейтін автоматтандырылған қойма пайдаланылады. Қызметкерлерге қоймадан қажетті шығын материалдарын алу үшін жұмыс орнынан ұзақ уақыт кетудің қажеті жоқ. Ол кез келген уақытта қол жетімді және қызметкердің жұмыс орнына жақын орналасқан. ЖҚҚ алған кезде қызметкерге өзінің табельдік нөмірін енгізу жеткілікті, ал машина тәуекелдерді бағалауға сәйкес оған сенетін ЖҚҚ береді.

Еуропадағы жұмысшылар ЖҚҚ таңдауға жоғары дәрежеде қатысады. Әдетте, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі маман (HSE) тәуекелдерді бағалау негізінде жеке қорғаныс құралдарының бірнеше нұсқаларын таңдайды. Әрі қарай, ол Таңдалған өнімдерді жұмыс тобының өкілімен талқылайды. Ірі компанияларда еңбекті қорғау және жұмыс ұжымы өкілдерінен тұратын жұмыс топтары бар. Соңғы сөз әрдайым жұмысшылар үшін бола бермейді, бірақ олардың пікірі өте маңызды және ЖҚҚ таңдау кезінде ескеріледі.

Сонымен қатар, ЕО елдерінде жұмыс берушіге денсаулыққа келтірілген зиян себебінен елеулі айыппұл түріндегі жауапкершілік жүктеледі, сондай-ақ ауыр

жарақаттар немесе жұмысшылардың қаза болуы кезінде қылмыстық жауапкершілік көзделген.

АҚШ-та федералды агенттіктің OSHA (еңбекті қорғау және қауіпсіздік саласындағы қадағалау) құру тәжірибесі бар, бұл компаниялардың жеке қорғаныс құралдарын ұсыну міндетін көрсетеді. ЖҚҚ сапасы әдетте мемлекеттік стандарттар мен ережелермен белгіленеді. АҚШ-та бұл, ANSI Американдық ұлттық стандарттар институты — өндірілетін (импортталатын) ЖҚҚ сәйкес келуі керек сауда және коммуникация стандарттарын әзірлейтін американдық өнеркәсіптік және іскерлік топтардың бірлестігі. АҚШ мүдделерін білдіретін ISO және IEC ұйымдарына кіреді [4-6] еңбектерінде Америкада ведомстволарда қауіпсіздік ережелерінің сақталуын қадағалайтын, сондай-ақ жұмыс берушінің өз жұмысшыларын жеке қорғау құралдарымен міндетті түрде қамтамасыз етуін белгілейтін ұйымдар бар екендігі атап өтілген.

OSHA (еңбекті қорғау және қауіпсіздік саласындағы қадағалау) компаниялардың жеке қорғаныс құралдарын ұсыну міндетін көрсетеді. Олардың болуы мен стандарттарға сәйкестігін OSHA аймақтық және салалық инспекторлары тексере алады [7].

Америка Құрама Штаттарының Еңбек Департаментінің еңбекті қорғау басқармасы (OSHA) және Ұлттық өрттен қорғау қауымдастығы (NFPA) жұмыс орнындағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін тиімді нұсқаулар мен нормативтік құжаттар жинағын әзірледі. Жұмыс орнындағы электр қауіпсіздігі стандарты (NFPA 70 E) талаптарды нақтылайды және жұмыстарды қауіпсіз орындау үшін қажетті ЖҚҚ тізімін береді. NFPA 70 е стандарттары заңмен бекітілмегенімен, олар заңда көзделген OSHA талаптарын орындауға көмектесуге арналған. Белгілі бір жағдайларда жұмыс істеу үшін қандай ЖҚҚ қажет екенін анықтау үшін қауіп факторларын бағалау қажет [8-9].

Канада өз қызметкерлерін жұмыс берушінің Жеке қорғаныс құралдарымен қамтамасыз етуді қарастырмайды, дәлірек айтсақ, ЖҚҚ беру міндетті емес. Еңбек нормаларын бекітетін негізгі құжат-канадалық Еңбек кодексі [10] - Канада Парламентінің денсаулық сақтау және қауіпсіздік жөніндегі заңнамалық актісі жұмыс берушілерден жағдайға байланысты шектеулі мөлшерде жеке қорғаныс құралдарын ұсынуды талап етеді.

Кодекстің арнайы бөлімі, мысалы, жұмыс берушілерден бастың (дулыға), аяқтың (арнайы аяқ киімнің), арнайы отқа төзімді арнайы киімнің және т.б. ЖҚҚ ұсынуды талап етпейді, бірақ кодекстің жалпы ережелеріне сәйкес жұмыс беруші мұндай ЖҚҚ қай жерде қажет екенін дербес шешуге және қызметкерлерді өз еркімен қамтамасыз етуге құқылы.

Канадада жұмыс берушінің таңдауы бар және ол Канада стандарттарына да, жалпы қабылданған ISO(EN) стандарттарына да АҚШ стандарттарына сілтеме жасай алады.

Қазіргі уақытта Канада-он провинция мен үш аумақтан тұратын федералды мемлекет, сәйкесінше 14 юрисдикциясы бар: біреуі федералды, он провинциялық және үш аумақтық, олардың әрқайсысында жұмысшы, жұмыс беруші және қадағалау арасындағы қатынастарды реттейтін жеке еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау заңнамасы бар. Канададағы еңбекті қорғау салалық принцип бойынша да ұйымдастырылған. Әрбір салада еңбекті қорғауды реттейтін өзінің заңнамалық

актілері, сондай-ақ міндетті рұқсат құжаттары (лицензиялар немесе сертификаттар) бар, онсыз адам жұмысты орындай алмайды [11]. Жоғарыда айтылғандарға байланысты мысал ретінде Канаданың бір провинциясын - Альбертаны қарастырайық. Бұл провинция Альбертаның Еңбекті қорғау және қауіпсіздік туралы Заңын ұстанады. Еңбек гигиенасы және қауіпсіздік кодексі. Альберта Ережесі 191/2021 [12].

Құжатта Канаданың Underwriters Laboratories (ILAC) - тәуелсіз тестілеу, сертификаттау және өнімнің қауіпсіздігін тексеру ұйымы сияқты ұғымдар бар [13]. "CSA" - канадалық стандарттар қауымдастығы, Канададағы және әлемдік нарықтағы өнеркәсіпке, Үкіметке, тұтынушыларға және басқа да мүдделі тараптарға қызмет көрсететін коммерциялық емес қауымдастық [14].

Алайда, жекелеген елдер үшін ерекше жағдайлар бар. Мысалы, Қытайда ерекше мәртебеге ие Гонконгты бір стандарттау ұйымы ұсынады, ал Қытайдың өзі мүлдем басқа. Дегенмен, әрбір елде нақты еңбек жағдайларына сәйкес жұмыс берушілердің ЖҚҚ-ны жұмыс берушілермен қамтамасыз ету туралы еңбек заңнамасы бойынша нормативтік құқықтық актілерде бекітілген жалпымемлекеттік талаптар бар [5]. Ресей мен Кеден одағы, ЖҚҚ сапасы саласында жалпы әлемдік тәжірибені және МС сәйкестігінің үлгілік нормаларын, Кеден одағының техникалық регламентін ұстанады.

Ресей Еңбек министрлігінің 2021.10.29 N 766н "Қызметкерлерді жеке қорғаныс және жуу құралдарымен қамтамасыз ету ережелерін бекіту туралы" бұйрығына сәйкес (Ресей Әділет министрлігінде 2021.12.29 N 66671 тіркелген) [15]:

- Қағидалар қызметкерлерді жеке қорғану құралдарымен қамтамасыз етуге, оның ішінде сатып алуға, беруге, сақтауға, күтіп-бағуға, пайдаланудан шығаруға міндетті талаптарды белгілейді және жұмыс берушінің қаражаты есебінен жүзеге асырылады;

- Жұмыс беруші өндірістік ортаның және (немесе) ластанудың зиянды және (немесе) қауіпті факторларының әсерінен, сондай-ақ ерекше температуралық жағдайларда орындалатын жұмыстарда қорғау үшін Ресей Федерациясының заңнамасында белгіленген тәртіппен сәйкестікті растаудан өткен ЖҚҚ-ны қызметкерлерге тегін беруді қамтамасыз етуге міндетті;

- ЖҚҚ қамтамасыз ету бірыңғай үлгілік нормалар негізінде жүзеге асырылады;

- ЖҚҚ қажеттілігін жұмыс беруші еңбек жағдайларын арнайы бағалау және кәсіптік тәуекелді бағалау нәтижелері бойынша жұмыс орындарында белгіленген зиянды және қауіпті өндірістік факторлар мен қауіптердің қызметкерлерге әсер ету тізбесі мен деңгейін ескере отырып, ұйым қызметкерлерінің кәсіптеріне немесе лауазымдарына қарай белгілейді;

- ЖҚҚ таңдауды жұмыс беруші нормаларда ұсынылған ақпаратты нақты ЖҚҚ-ның қорғаныш қасиеттері мен пайдалану сипаттамалары туралы деректермен салыстыру арқылы жүзеге асырады;

- Мамандыққа (лауазымға) байланысты қызметкерлерге берілетін ЖҚҚ беру көлемі [16] сәйкес мамандықтар (лауазымдар) бойынша қызметкерлерге ЖҚҚ берудің бірыңғай үлгілік нормаларында айқындалған.

Қорытынды. Кәсіпорындарда ЖҚҚ қамтамасыз ету саласындағы әлемнің жетекші елдерінің қызметінің нәтижелерімен және олардың жұмыс тәжірибесімен таныса отырып, Шетелде жұмыс беруші тәуекелді бағалауды өз бетінше жүргізетіні,

қызметкерлердің денсаулығына қауіп-қатерді бағалайтыны және белгілі бір кезең (жыл немесе ай) ішінде қандай жеке қорғаныс құралдары қажет және қанша қажет болатынын анықтайтыны анықталды. ЖҚҚ сапасы әдетте мемлекеттік стандарттар мен ережелермен белгіленеді.

Еуропалық Одақ елдерінде еңбекті қорғау проблемаларын шешу, кәсіптік тәуекелдерді азайту, еңбек жағдайларын жақсарту, жұмысшылардың денсаулығын сақтау мақсатында жұмыс беруші заңнамада белгіленген тәртіппен сәйкестікті растаудан өткен ЖҚҚ - ны тегін беруді, сондай-ақ сертификаттауға және «СЕ» белгісімен таңбалауға қойылатын талаптарды қамтамасыз етуге міндетті (Conformité Européenne – «еуропалық сәйкестік») қорғау үшін өндірістік ортаның және (немесе) ластанудың зиянды және (немесе) қауіпті факторларының әсерінен, сондай-ақ ерекше температуралық жағдайларда орындалатын жұмыстарда.

Айта кету керек, Ресейден айырмашылығы, барлық шет елдерде жеке қорғаныс құралдарын «беру нормасы» кең таралған емес.

Ресейде ЖҚҚ-ға деген қажеттілікті жұмыс беруші ұйым қызметкерлерінің кәсіптеріне немесе лауазымдарына байланысты зиянды және қауіпті өндірістік факторлар мен жұмыс орындарында белгіленген қауіптердің тізімі мен деңгейін ескере отырып, еңбек жағдайларын арнайы бағалау және кәсіби тәуекелді бағалау нәтижелері бойынша белгілейді, осы жұмыс орындарындағы жұмысшылардың саны, күтім шараларын ұйымдастыруды ескере отырып және ЖҚҚ-ға қажеттілік деңгейіне әсер ететін жұмыс беруші айқындайтын өзге де факторлар, сондай-ақ кәсіподақтың немесе қызметкерлердің өзге де өкілді органының пікірлері.

Қазіргі уақытта Қазақстан ЖҚҚ қызметкерлеріне тізімдік беру практикасынан ЖҚҚ қамтамасыз етудің тәуекелге бағдарланған тәсіліне көшеді, ол өндірістік объектілерді еңбек жағдайлары бойынша аттестаттау және кәсіптік тәуекелді бағалау нәтижелеріне негізделеді.

Арнайы киіммен қамтамасыз ету жөніндегі бірыңғай нормалардың негізінде қаланған тәуекелге бағдарланған немесе алдын алу тәсілі ЖҚҚ беру «мамандық бойынша» емес, еңбек жағдайларын арнайы бағалау және кәсіптік тәуекелдерді бағалау нәтижелері бойынша ұйымдастырылады деп болжайды. Бұл әр жұмыс орнында нақты қауіптерді көруге және тиімді қорғаныс құралдарын таңдауға мүмкіндік береді [17-19].

ЖҚҚ берудің қолданыстағы үлгілік нормалары әлі де әрекет етуде, ЖҚҚ-ның ең аз жиынтығы, тіпті нақты қауіптерге толық жауап бермесе де, беруге тура келеді. Алайда, кәсіби тәуекелдерді бағалау бұл тізімді шынымен қажет ЖҚҚ-мен толықтыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. «Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 11 сәуірдегі № 188-V ҚРЗ.
2. Сайт международной электротехнической комиссии. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://iec.ch/homepage>
3. Голубев И. Г. Дважды два? Опрактике обеспечения работников СИЗ за рубежом // Безопасность и охрана труда. – 2017. – № 1. – С. 20-23.

4. Сайт стандартов безопасности и гигиены труда Соединенных штатов Америки. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://www.osha.gov/laws-regs/regulations/standardnumber/1910/1910.137>
5. Иванова А. Ю. Обзор практики обеспечения работников средствами индивидуальной защиты за рубежом // Вестник магистратуры. – 2019. – № 4-2(91). – С.59-60.
6. Сайт Американского национального института стандартов ANSI. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – URL: <https://www.ansi.org/>
7. Стандарты управления по охране труда и здоровья (OSHA) на средства индивидуальной защиты. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://www.grainger.com/know-how/safety/ppe-in-the-workplace/ppe-management/kh-revised-personal-protective-equipment-standards-qt-240>
8. OSHA 29 CFR 1910.137: Электрозащитное оборудование. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: https://www.grainger.com/know-how/safety/ppe-in-the-workplace/hand-protection/kh-electrical-safety-gloves-inspection-262-qt?cm_sp=CM-Shop_-_inline-text_-_kh-evised-personal-protective-equipment-standards-qt-240_-_2019-09
9. Нормы электробезопасности на рабочем месте. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – URL: https://www.grainger.com/know-how/safety/electrical-hazard-safety/advanced-electrical-maintenance/kh-electrical-safety-summary-263-qt?cm_sp=CM-Shop_-_inline-text_-_kh-face-shield-protection-373-qt_-_2020-05
10. Охрана труда в Канаде. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://ot-online.ru/article/nojs/2095>
11. Сайт независимой организации по тестированию, сертификации и инспекции безопасности продукции (ULC). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://canada.ul.com/>
12. Закон Альберты по охране труда и безопасности, гигиена труда и кодекс безопасности. Парламент Альберты 191/2021 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: https://www.qp.alberta.ca/1266.cfm?page=2021_191.cfm&leg_type=Regs&isbncln=9780779826889&display=html
13. Сайт канадской ассоциации стандартов CSA. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://www.scc.ca/en/agl-csa>
14. ISO 7933:2004(en). Ergonomics of the thermal environment — Analytical determination and interpretation of heat stress using calculation of the predicted heat strain.
15. Приказ Министерства труда и социальной защиты РФ. Об утверждении правил обеспечения работников средствами индивидуальной защиты и смывающими средствами: утв. 29 октября 2021 г. № 766п.
16. Приказ Министерства труда и социальной защиты РФ. Об утверждении Единых типовых норм выдачи средств индивидуальной защиты и смывающих средств: утв. 29 октября 2021 г. № 767п.
17. Batyrbayeva M., Agoshkov A., Shevtsova V., Batessova F., Idrisheva Z. Review and Analysis of the Theoretical Foundations of Occupational Accident Insurance in the USA // Trudy universiteta. – 2023. – № 2 (KarTU) (91). – S. 99-103.
18. Agoshkov A., Shevtsova V., Batessova F., Batyrbayeva M., Idrisheva Zh. Overview of the mechanisms for providing personal protective equipment in world practice // Trudy universiteta. – 2023. – № 3 (KarTU) (92). – S. 115-122.
19. Абикенова Ш. К., Даумова Г. К., Немеренов Т. Т., Кульмагамбетова Э. А. Особенности выбора средств индивидуальной защиты при радиационном воздействии ионизирующего излучения // Наука и образование в гражданской защите. – 2023. – № 3(51). – С.12-22.

References

1. Respublika Kazakhstan. Zakon RK. O grazhdanskoj zashchite: prinyat 11 aprelya 2014 goda № 188-V ZRK. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1400000188> (data obrashcheniya: 5.09.24).
2. Sajt mezhdunarodnoj elektrotekhnicheskoy komissii. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: <https://iec.ch/homepage>.
3. Golubev I. G. Dvazhdy dva? Opraktike obespecheniya rabotnikov SIZ za rubezhom // Bezopasnost' i ohrana truda. – 2017. – № 1. – S. 20-23.
4. Sajt standartov bezopasnosti i gigieny truda Soedinennyh shtatov Ameriki. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: <https://www.osha.gov/laws-regs/regulations/standardnumber/1910/1910.137>
5. Ivanova A.YU. Obzor praktiki obespecheniya rabotnikov sredstvami individual'noj zashchity za rubezhom // Vestnik magistratury. – 2019. – № 4-2(91). – С.59-60.
6. Sajt Amerikanskogo nacional'nogo instituta standartov ANSI. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: – URL: <https://www.ansi.org/>
7. Standarty upravleniya po ohrane truda i zdorov'ya (OSHA) na sredstva individual'noj zashchity. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: <https://www.grainger.com/known-how/safety/ppe-in-the-workplace/ppe-management/kh-revised-personal-protective-equipment-standards-qt-240>
8. OSHA 29 CFR 1910.137: Elektrozhazhitnoe oborudovanie. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: https://www.grainger.com/known-how/safety/ppe-in-the-workplace/hand-protection/kh-electrical-safety-gloves-inspection-262-qt?cm_sp=CM-Shop_-_inline-text_-_kh-revised-personal-protective-equipment-standards-qt-240_-_2019-09
9. Normy elektrobezopasnosti na rabochem meste. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: – URL: https://www.grainger.com/known-how/safety/electrical-hazard-safety/advanced-electrical-maintenance/kh-electrical-safety-summary-263-qt?cm_sp=CM-Shop_-_inline-text_-_kh-face-shield-protection-373-qt_-_2020-05
10. Ohrana truda v Kanade – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: <https://ot-online.ru/article/nojs/2095>
11. Sajt nezavisimoy organizacii po testirovaniyu, sertifikacii i inspekcii bezopasnosti proizvodstva (ULC). [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://canada.ul.com/>
12. Zakon Al'berty po ohrane truda i bezopasnosti, gigiena truda i kodeks bezopasnosti. Parlament Al'berty 191/2021 – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: https://www.qp.alberta.ca/1266.cfm?page=2021_191.cfm&leg_type=Regs&isbncln=9780779826889&display=html
13. Sajt kanadskoj asociacii standartov CSA. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: URL: <https://www.scc.ca/en/agl-csa>
14. ISO 7933:2004(en). Ergonomics of the thermal environment — Analytical determination and interpretation of heat stress using calculation of the predicted heat strain.
15. Prikaz Ministerstva truda i social'noj zashchity RF. Ob utverzhdenii pravil obespecheniya rabotnikov sredstvami individual'noj zashchity i smyvayushchimi sredstvami: utv. 29 oktyabrya 2021 g. № 766p.
16. Prikaz Ministerstva truda i social'noj zashchity RF. Ob utverzhdenii Edinyh tipovyh norm vydachi sredstv individual'noj zashchity i smyvayushchih sredstv: utv. 29 oktyabrya 2021 g. № 767p.
17. Batyrbayeva M., Agoshkov A., Shevtsova V., Batessova F., Idrisheva Z. Review and Analysis of the Theoretical Foundations of Occupational Accident Insurance in the USA // Trudy universiteta. – 2023. – № 2 (KarTU) (91). – S. 99-103.

18. Agoshkov A., Shevtsova V., Batessova F., Batyrbayeva M., Idrisheva Zh. Overview of the mechanisms for providing personal protective equipment in world practice // Trudy universiteta. – 2023. – № 3 (KarTU) (92). – S. 115-122.

19. Abikenova SH. K., Daumova G. K., Nemerenov T. T., Kul'magambetova E. A. Osobennosti vybora sredstv individual'noj zashchity pri radiacionnom vozdeystvii ioniziruyushchego izlucheniya // Nauka i obrazovanie v grazhdanskoj zashchite. – 2023. – № 3(51). – S.12-22.

В. С. Шевцова¹, Б. К. Енсенбаев², А. Б. Исаханова¹

¹*Институт архитектуры и строительства, Satbayev University, Алматы, Казахстан*

²*АО «Национальный центр научных исследований, подготовки и обучения в сфере гражданской защиты» МЧС РК, Алматы, Казахстан*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАБОТНИКОВ, ЗАНЯТЫХ НА ВРЕДНЫХ РАБОТАХ, СРЕДСТВАМИ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ

Аннотация. В работе рассматривается специфика риск-ориентированного подхода в обеспечении средств индивидуальной защиты на промышленном предприятии в международном аспекте нормативно-правового регулирования на примере стран Европейского Союза, США, Канады, Российской Федерации для обоснования перехода от «списочного» подхода выдачи средств индивидуальной защиты к применяемому в международной практике.

В настоящее время в Республике Казахстан в целях обеспечения промышленной безопасности и охраны труда применяется строго регламентированный подход к выдаче средств индивидуальной защиты на основе установленных норм. Условия массового заражения в период пандемии, показали неэффективность применяемого нормативного подхода, без учета характера риска, в том числе профессионального. Поэтому в этом направлении имеется потребность в научном обосновании новых подходов с учетом профессионального риска работников, особенно занятых во вредных условиях труда, на опасных производственных объектах. В ходе обзора международных и отечественных правовых норм были выявлены ключевые моменты отличий, а именно применение риск-ориентированного подхода при выдаче средств индивидуальной защиты, как наиболее современного и отвечающего современным трендам и реалиям в обеспечении промышленной безопасности работников.

Ключевые слова: профессиональный риск, промышленная безопасность, средства индивидуальной защиты, механизмы обеспечения средств индивидуальной защиты.

V. S. Shevtsova ¹, B. K. Ensebayev ², A. B. Issakhanova¹

¹*Institute of Architecture and Construction, Satbayev University; Almaty, Kazakhstan*

²*«National Center for Scientific Research, Preparation and Training in the Sphere of Civil Defense» of the Ministry of Emergency Situations of the RK, Almaty, Kazakhstan*

COMPARATIVE ANALYSIS OF REGULATORY AND LEGAL ACTS PROVIDING WORKERS EMPLOYED IN HARMFUL WORK WITH PERSONAL PROTECTIVE EQUIPMENT

Abstract. The paper considers the specifics of a risk-oriented approach to providing PPE at an industrial enterprise in the international aspect of regulatory framework using the example of the

countries of the European Union, the USA, Canada, and the Russian Federation to justify the transition from a "list" approach to issuing personal protective equipment to the one used in international practice.

Currently, in the Republic of Kazakhstan, in order to ensure industrial safety and labor protection, a strictly regulated approach to the issuance of personal protective equipment is used based on established standards. The conditions of mass infection during the pandemic have shown the ineffectiveness of the applied regulatory approach, without taking into account the nature of the risk, including professional risk. Therefore, in this area there is a need for scientific substantiation of new approaches taking into account the professional risk of workers, especially those employed in harmful working conditions, at hazardous production facilities. During the review of international and domestic legal norms, key points of difference were identified, namely the use of a risk-oriented approach to the issuance of personal protective equipment, as the most modern and meeting modern trends and realities in ensuring industrial safety of workers.

Keywords: professional risk, industrial safety, personal protective equipment, mechanisms for providing personal protective equipment.

Авторлар туралы мәліметтер / Information about the authors

Владлена Степановна Шевцова – техника ғылымдарының кандидаты, Сәулет және құрылыс институтының қауымдастырылған профессоры, Сәтбаев Университеті. Қазақстан, Алматы, Сәтбаев 22 к. E-mail: v.shevtsova@satbayev.university

Бейбіт Көбейсінұлы Еңсебаев – ҚР Төтенше жағдайлар министрлігінің «Азаматтық қорғау саласындағы ғылыми-зерттеу, оқыту және білім беру ұлттық орталығы» АҚ вице-президенті. Қазақстан, Алматы, Байзақов 300 к. E-mail: KURSY@bk.ru

Асел Болатовна Исаханова – техника ғылымдарының кандидаты, Сәулет және құрылыс институтының қауымдастырылған профессоры. Сәтбаев Университеті. Қазақстан, Алматы, Сәтбаев 22 к. E-mail: a.issakhanova@satbayev.university

Vladlena S. Shevtsova – Candidate of Technical Sciences; Associate Professor, Institute of Architecture and Construction, Satbayev University. 22 Satbayev str., Almaty, Kazakhstan. E-mail: v.shevtsova@satbayev.university

Beibit Yensebayev – Vice President of JSC «National Center for Scientific Research, Preparation and Training in the Sphere of Civil Defense» of the Ministry of Emergency Situations of the RK. 300 Baizakov str., Almaty, Kazakhstan. E-mail: KURSY@bk.ru

Assel B. Issakhanova – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Institute of Architecture and Construction, Satbayev University. 22 Satbayev str., Almaty, Kazakhstan. E-mail: a.issakhanova@satbayev.university